

Ur Fryxell-Langensköldska Stiftelsens Direktionsprotokoll A Ia:1

17/6 1884 § 5

Med anledning af väckt fråga om uppbyggande af Skolhus till Slöjdskola å Westerråda egor, beslutade direktionen, efter en längre öfverläggning, att sådan skall om möjligt, redan under loppet af innevarande år, bringas till verkställighet, till hvilket ändamål direktionen ansåg att det af den till ändamålet samlade fonden kunde användas; och skulle den ritning till Slöjdskola som Herr Grefve S. Sparre godhetsfult aflemnadt hufvudsakligen följas, dock med de inskränkningar, som för närvarande kunna finnas nödige; och uppdrogs åt kapten K. Wittrock att med någon byggmästare, som vore villig att verkställa uppbyggnadet af Skolhuset uppgöra kontrakt.

Ur Fryxell-Langensköldska Stiftelsens Direktionsprotokoll A Ia:1

15/8 1885 § 11

Då till den blifvande, under byggnad warande, slöjdskolan å Westerråfs erfordras utom slöjdskolehuset en smedja och ett uthus innehållande material- och wedbod samt afträdeshus m. m., uppdrog Direktionen åt Kamreraren att föranstalta om uppförande af dessa hus redan under innevarande år äfvensom anskaffande af behöflige verktyg samt slöjdmaterialier, på det att skolan må kunna börja sin verksamhet under januari månad nästkommande år.

Kamreraren lemnades äfwen i uppdrag, att till samma tid och ställe söka åwägabringa en undervisningskurs i halmflätning.

Till Lärare wid nämnda slöjdskola antog Direktionen snickaren Aug. Ryrfeldt i Gerdserud. Ryrfeldt erhåller i lön som slöjdlärare åttahundra kronor per år, fri bostad i slöjdskolehuset samt nyttjanderätten af den till skolan anslagna jord. Ryrfeldt har skyldighet att undervisa uti snickeri, wagnmakeri, swarfning i trä och jern, smide, linearritning m. m. under 8 månader om året 8 timmar hwarje söckendag å tider, som af skolans föreståndare bestämmes.

Ur Fryxell-Langensköldska Stiftelsens Direktionsprotokoll A Ia:1

13/6 1890 § 10

Till Direktionen hade inkommit följande framställning Bil. A.
(Härwid woro fogade följande utdrag Bil. B.)
Till Direktionen för Fryxell- Langensköldska Stiftelsen.
Undertecknade, som wid ordinarie kyrkostämma med Holms församling den 17de December 1889 blifvit utsedda, att å församlingens vägnar söka öfverenskomma med Fryxell Langensköldska Stiftelsen rörande verkställigheten af det förslag till ordnande af folkskoleväsendet i församlingen, hvilket närmare omnämnes i bilagde utdrag af såväl skolrådets, som kyrkostämmans protokoll, få härmed till Direktionen vördsamt anföra, att sedan Folkskoleinspektören Herr C. Gillgren i promemoria till Holms församlings skolråd framhållit såsom ovillkorlig nödvändighet, att en fast folkskola upprättas vid Mellerud och tillika påpekat tillvaron af ett legat, som hade till ändamål, en för Holm och Gunnarsnäs gemensam folkskola, blef denna af Herr Folkskoleinspektören sålunda gjorda framställning vid sedermera företagen behandling på det högsta behjärtad, såväl af skolråd som kyrkostämma, emedan behovet af ytterligare en fast folkskola inom församlingen länge varit insedt och erkänt af alla dem som hysa något intresse för folkundervisningens befrämjande. Då församlingen emellertid redan eger, förutom tvenne småskolor, två fasta folkskolor och utgifterna för skolväsendet sålunda redan nu kunna anses dryga, då kommunen dessutom för andra ändamål nödgats skuldsätta sig till betydligt belopp, var det naturligt att man med glädje helsade ett förslag, som derest det kommer att röna ett välvilligt tillmötesgående från Direktionens sida, skulle för längre tid på ett tillfredsställande sätt ordna församlingens skolväsende, utan att för densamma medföra allt för stora kostnader. Då vi naturligtvis ej kunna betvifla, att Direktionen förr eller senare kommer att uppfylla testators föreskrift rörande ”en för Holm och Gunnarsnäs gemensam lankasterskola”, om hvars egenskap af folkskola ej kan vara skiljaktliga meningar, få vi därför å Holms församlings vägnar vördsamt anhålla, det Direktionen behagade taga under ompröfning huruvida tiden nu kunde vara inne, att för sitt af testator ursprungligen afsedda ändamål åt församlingarne öfverlåta den å Stiftelsens egendom Westerråda belägna byggnad, som redan nu bär namnet: ”Daniel Fryxells skola”, jemte till skolan behöfligt planteringsland. Skulle denna vår begäran vinna Direktionens bifall, torde saken sedan bäst kunna ordnas de respektive församlingarne emellan på så sätt, att fasthållande vid testators föreskrift om skolans gemensamhet, Holms församling, såsom hafvande fördelen af byggnadens belägenhet inom

sitt område, förbinder sig att för framtiden ensam bekosta dess underhållande och möjligen ensam bidra till aflöning af skollärare. Gunnarsnäs församling deremot skulle med större fördel beträffande vägens längd kunna till den nya skolan, sända barnen från hemmanen Berg, Lindstorp och Östervatten samt från nästan alla stiftelsens egna gårdar, under det barnantalet i motsvarande grad komme att minskas i församlingens nuvarande enda folkskola, som ni i det närmaste torde vara öfverfylld. Genom denna anordning blefve den lilla församlingens skolväsende ordnad, måhända för all framtid, utan den ringaste tillökning i de utgifter som för detsamma i närvarande stund utgå.

Mellerud i Maj 1890

A. Estelle Lorentz August Larsson

N. V. Simonsson

Härvid woro fogade följande utdrag: Bil. B.

Utdrag ur protokollet vid ord. Kyrkostämman med Holms förs. I

Melleruds godtemplarsal d. 17 Dec. 1889

§1

Derefter behandlades mom. 2 i skolorådets uppgjorde förslag, som utan omröstning enhälligt antogs och utsåg kyrkostämman herrar Pastor L. A. Larsson, Apotekaren A. Estelle och Stationsinspektoren N. V. Simonsson att å kyrkostämmans vägnar söka träffa öfverenskommelse med Fryxell-Langensköldska Stiftelsen.

Justerat på stället

A. Estelle, Erik Rydén

Uppl. fr. predikstolen i Holms kyrka d. 22/12 1889

Att. Lorentz August Larsson

Rätt utdraget, betygar

In fidem

O. Hagström

ordf.

O. Hagström

v. pastor

Utdrag ut protokollet vid skolorådets i Holm sammanträde i Melleruds godtemplarsal d. 17/12 1889

1:o ---

2:o

Behandlades Herr Folkskoleinspektörens andra yrkande om upprättande af en fast folkskola i Mellerud, hvarvid de närvarande enade sig om följande hemställan till kyrkostämman: Skolorådet vill föreslå stämman att utse en komité af 2 eller 3 personer, som ingår till Fryxell-Langensköldska Stiftelsen med begäran att, då ett legat för upprättande af en för Holm och Gunnarsnäs gemensam lankasterskola finnes, och då Holms kommun, såsom af den här bilagda

promemorian från folkskoleinspektören herr C. Gillgren framgår, är i behof af medel för förbättring af sitt skolväsende i den i promemorian antydda riktningen och saknar bland annat lokal för en contuell folkskola vid Mellerud, - Holms församling måtte på sätt som kan med styrelsen för nämnda Stiftelsen öfverenskommas, komma i åtnjutande af ifrågavarande donation.

Justerat
A. Estelle N. V. Simonsson

In fidem
O. Hagström
ordf.

Rätt utdraget, Att. O. Hagström
v.p.

Afskrift

Af Skolinspektörens promemoria till Holms skoloråd af 15 nov. 1889.
Till skolorådet i Holm.

Underrettad derom att vid senaste oktoberkyrkostämman i Holm förslag väckts att indraga småskolan i Mellerud och att detta förslag skall till afgörande förekomma å kyrkostämman i december, anser jag mig böra desl nedlägga en allvarlig protest mot slikt förslag, dels, och i sammanhang därmed, fästa skolorådets uppmärksamhet derå,
1:o att en fast småskola i Mellerud är ovilkorligt nödvändig,
2:o att antalet till folkskolan hörande barn i Mellerud och närmast deromkring nu är så stort, att folkskolan i Gerdserud omöjligt kan längre anses som motsvara behofvet för Mellerud. Fördenskull måste skolorådet gå i författning om bättre anordning af folkundervisningen i Mellerud, än den som för närvarande der finnes. Jag förbiser icke, att detta innebär ökade kostnader för kommunen, men dessa kostnader kunna betydligt modifieras, om kommunen genom öfverenskommelse med Fryxell-Langensköldska Stiftelsen kunde komma i besittning af byggnaderna för den s. k. Daniel Fryxells skola vid Mellerud, hvilken uppgifves hafva tillkommit genom användning af det legat, som enligt reglementet för sagda Stiftelse af stiftaren afsetts till en ”grundfond för inrättande i framtiden af en för Gunnarsnäs och Holms socknar gemensam lancasterskola”. Som bekant torde vara kan ordet ”lancasterskola” icke någonsin göras liktydigt med slöjdskola, allraminst med en slöjdskola af sådan beskaffenhet som den nu upprättade; ty den är ju en handtverks skola af ganska tvifveaktigt värde; den är ej heller en skola, gemensam för Holm och Gunnarsnäs, utan öppen för alla kommunerna. Äfven om numera icke kan varda tal, om att upprätta en för Holm och Gunnarsnäs gemensam folkskola, torde dock saken kunna ordnas så, att Holm och Gunnarsnäs, under vilkor att medlen användas för folkundervisningen, erhålla hvar sin

andel af ifrågavarande fond. Härigenom kan Holm utan nämnvärd
uppföring erhålla medel till nödig förbättring af sitt folkskoleväsende,
i det syfte som 2° här ofvan anger.

Åmål 15 nov. 1889 C. Gillgren

Rätt afskrifvit, betygar

O. Hagström

v. p.

Ur Fryxell-Langensköldska Stiftelsens Direktionsprotokoll A Ia:1

16/6 1891 § 8

Det med anledning paragraf 11, i protokollet hållet vid Direktionens för Fryxell-Langensköldska Stiftelsen sammanträde å Ekholmen den 16 juni 1891, upprättade förslag upplästes af Kamreraren och följer nu här nedan i afskrift:

Protokoll hållet vid sammanträde inför undertecknad Kamrerare i Fryxell-Langensköldska Stiftelsen med ombud från Gunnarsnäs och Holms församlingar för åstadkommande af uppgörelse mellan bemälda Stiftelse och församlingarne rörande "Daniel Fryxells skola" å Ekholmen den 8 november 1890.

Sedan Direktionen för Fryxell-Langensköldska Stiftelsen uppdragit åt undertecknad att med Ombud från Gunnarsnäs och Holms församlingar öfverenskomma rörande åtgärder för inrättande af den lancasterskola, som omförmäles i det till grund för Stiftelsen liggande testamente, hade till dagens sammanträde infunnit sig Fanjunkaren Karl Lindeblad såsom ombud för Gunnarsnäs och Apotekaren A. Estelle såsom ombud för Holm; båda styrkande sin behörighet genom protokollsutdrag från respektive kyrkostämmor.

Då ärendet nu företogs till behandling ansåg man sig först böra framhålla att sedan nämnda testamente upprättades hade folkskoleväsendet i riket hunnit en vid den tiden knappast anad utveckling och de nämnda församlingarna sålunda för lång tid tillbaka hvar för sig upprättat lagstadgade folkskolor, och att således ej vidare kan uppstå fråga om en för båda församlingarna gemensam skola, såsom numera otidsenligt och i många afseenden olämpligt, då de hvar för sig förut hafva från hvarandra skilda såväl skolor som skolstyrelser.

I likhet med ombuden anser jag således att Gunnarsnäs och Holms församlingar böra sig emellan fördela den för skolan bildade fonden, för att af dem hvar för sig användas till folkskoleväsendets befrämjande.

Angående grunden för fördelningen framställs af ombudet för Holm, att ehuru skolan från början afsetts att vara gemensam för båda församlingarne, så hade, derest den kommit till stånd, den nära tvådubbelt större församlingen med det större barnantalet obestriddigen haft den största fördelen och att således folkmängden inom de respektive församlingarne böra utgöra grund för fördelningen; hvar emot ombudet för Gunnarsnäs förmodade att uti de gemensamma dispositionen församlingarne torde ega lika rätt.

Då emellertid den för skolan bildade fonden, förutom kontanta penningar, uppgående för närvarande till omkring 5000 kronor, äfven utgöres av en för några år sedan uppförd skolhusbyggnad, hvilken hittills begagnats som Slöjdskola och som är belägen i en folkrik trakt af Holms församling, inom hvilken nu ytterligare en folkskola är af större behof, men deremot genom sitt läge ej användbar såsom sådan för Gunnarnäs församling, öfverenskoms att vid fördelningen mellan församlingarne nämnde Skolhusbyggnad jemte tillhörande uthuslänga bör tillfalla Holms församling och de kontanta tillgångarne, jemte värdet af de vid Slöjdskolan befintliga inventarier, tillfalla Gunnarnäs församling, att användas till uppförande af nytt skolhus, hvaraf äfven denna församling är i stort behof.

Om fördelningen sålunda verksättes, torde den för båda parterna blifva tillfredsställande, och förklarade sig å sin församlings vägnar ombudet för Gunnarnäs nöjd med förslagna fördelningen. Ombudet för Holm ansåg visserligen att Gunnarnäs andel vid sådan uppgörelse, med fästadt afseende å folkmängden proportionellt uppgick till något större belopp än Holms, men under antagande att Direktionen för nämnde Stiftelse, förutom den plan på hvilken byggnaden är belägen äfven beredvilligt kommer att för all framtid upplåta för skolan behöfligt planteringsland, förklarade sig ombudet å Holms församlings vägnar nöjd med den föreslagna fördelningen.

Som testators minne, sedan fonden på detta sätt blifvit använd till tvänne skolhus, ej längre skulle vara fästadt vid dem, då den en gång blifva obrukbara och då testator med ”inrättandet af en lancasterskola” antagligen äfven afsåg medel till lärares aflöning, vilja vi härmed hos Direktionen för nämnda Stiftelse vördsamt föreslå, att i öfverensstämmelse med testamentets föreskrift fortfarande årligen afsättas 100 Kronor (= 25 silfverspecier) till bildandet af en ny fond, som sedan den med tillagda räntor uppgått till så stort kapital, att årliga räntan af detsamma motsvarar en tredjedel af den kontanta lön som tillkommer lärarne vid de två skolor, som nu genom den gamla fondens fördelning komma att upprättas, och att denna ränta då årligen fördelas lika emellan Gunnarnäs och Holms församlingar så att de, under förutsättning att staten bidrager med öfriga tvåtredjedelar till hvarje lärare, utan eget tillskott kunna bestrida aflöningen åt lärarne. Skulle deremot i en framtid staten i sin helhet bestrida folkskolelärarnes aflöning, då bör ifrågavarande ränta, efter samma delningsgrund, användas till skolhusens underhåll och nybyggnad. Genom denna anordning skulle testators minne icke allenast för all framtid blifva fästadt vid skolväsendet inom Gunnarnäs och Holms församlingar, utan ock hans nitälskan för folkupplysningen i dubbel

måtto främjas i det, i stället för en "Daniel Fryxells skola", tvenne skolor skulle bära hans namn.

Fryxell Langensköldska Stiftelsen kamrerare ansåg att Gunnarsnäs församling genom berörde fördelning tillkommande medel böra hos Stiftelsen qvarstå och förräntas med 4,5 procent per år som tilläggas kapitalet till dess att skolhuset ifråga uppföres, då medlen få hos Stiftelsen lyftas i mån af behov. Äfven ansåg kamreraren att hvardera af omnämnda båda skolor böra bära namnet "Daniel Fryxells skola", uti hvilka båda kamrerarens förslag församlingarnes ombud instämde. Ekholmen som ofvan

K. Wittrock

Kamrer vid Fryxell Langensköldska Stiftelsen

Carl Lindeblad

A. Estelle

Ombud för Gunnarsnäs

Ombud för Holm

§ 9

Direktionen beslöt att slöjdskolan å Westerråda skall med sist förflutna undervisningsåret upphöra som sådan och skolans inventarier å auktion försäljas, samt den för slöjdskolans räkning uppförda smedjan flyttas till annan plats, emedan den är byggd af timmer från Ekholmens skog. Öfriga byggnadsmaterialer skolagodtgöras grundfonden för "Daniel Fryxells skola". Till nämnda grundfond skall från och med i år såsom tillförne, läggas tillsvidare Etthundra kronor årligen.

Ur Fryxell-Langensköldska Stiftelsens Direktionsprotokoll A Ia:1

22/6 1892 § 10

Protokoll fört wid Gunnarsnäs och Holms sockenombuds närvaro wid dagens sammanträde.

Herrar Ingenjör J. A. Gyllenhoff och Folkskollärare G. Bergman företrädde och aflemnade fullmakt lydande:

Utdrag ur protokollet wid ordinarie höstkyrkostämman med Gunnarsnäs församling i dess kyrka den 26 okt. 1891 § 5. Stämman hade vidare att bestluta om åtgärder med afseende på ifrågasatt fördelning af Fryxell-Langensköldska Stiftelsens donationsfond till förmån för en gemensam lankasterskola för Gunnarsnäs och Holm. Med afseende härpå hade skolrådet föreslagit, att kyrkostämman skulle utse ombud för Gunnarsnäs församling att närvara vid Fryxell-Langensköldska Stiftelsens nästa Styrelsesammanträde för att då för Styrelsen framhålla församlingens önskningsar med afseende på fondens fördelning och lemna de upplysningar, som kunde wara af behofwet för Styrelsen för att uppsätta ett förslag till fondens delning, med hvilket man önskade, att Styrelsen skulle ingå till Kongl. Maj:t för att söka derå winna stadfästelse. Detta förslag blef nu af Kyrkostämman antaget, under förutsättning att Holms församling kommer att fatta samma beslut; och beslöt stämman sålunda att utse tvenne personer ned ofvan nämnda uppdrag jemte en deras suppleant, och waldes dertill Herr Ingenjör J. A. Gyllenhoff och kyrkwärden Th. Jansson, Hunnebyn, samt såsom suppleant Folkskolläraren G. Bergman.

In fidem
G. M. Hultgren

Justeradt d. 8/11 91 af
K. Lindeblad

Th. Jansson

Uppläst i Gunnarsnäs kyrka med besvärshänvisning sönd. D. 8 nov.
1891, att. J. A. Carling

Rätt utdraget, intygar

G. M. Hultgren
v. pastor

Uppläst med besvärshänvisning i Holms kyrka den 8 November 1891,
att. G. M. Hultgren.

Rätt utdraget, intygar

G. M. Hultgren
v. pastor

Enligt diarie-bevis inlemnad till Pastors Ämbetet d. 13/12 91
överklagades hos. Kon. Befallningshafvanden i Älfsborgs län
ofvanstående beslut.

Enligt utslag af den 14 mars 1892, uppläst i Holms kyrka den 29 mars
1892, blefvo klagomålen ogillade.

Intygas
Ör den 31 mars 1892
G. M. Hultgren
v. pastor

Till Herr Pastor L. A. Larsson, Mellerud.
Med omförmälände att Fryxell-Langensköldska Stiftelsens
styrelsesammanträde är utsatt att hållas å Ekholmen i Gunnarsnäs
socken den 22 juni detta år, och sedan de öfver Kyrkostämmobeslutet
i Holm den 28 oktober 1891 hos Kon:s Befallningshafvande i
Älfsborgs län anförda besvär, genom utslag af den 14 mars 1892,
blifvit ogillade samt ofvannämnde beslut nu vunnit laga kraft, får jag
härmed till Eder öfversända närslutna utdrag ur Protokollet vid
Kyrkostämman den 28 oktober 1891, hvarigenom Ni bemyndigas att
såsom ombud för Holms församling vid ofvannämnda Styrelse-
sammanträde till sammans med öfriga utsedde ombud församlingens i
protokollet nämnda önskan framföra.

Ör den 1 juni 1892
G. M. Hultgren
v. pastor

Sockenombudens anföranden:
Herr Pastoratsadjunkten L. A. Larsson att han fasthöll vid det af
Apotekare Estelle vid Kyrkostämman den 28de oktober 1891 väckta
förslag med det tillägg att Styrelsen för Fryxell-Langensköldska
Stiftelsen behagade medgifva, att det redan byggda skolhuset å
Westerråda jemte uthuset med tillägg af den mark som hittills tillhört
slöjdskolan måtte värderas af tre personer, bestående af Stiftelsens
kamrer, samt en person vald vid hvardera af Gunnarsnäs och Holms
socknars Kyrkostämmor, men icke bosatt eller skattskrifven inom
respektive socknarne. Det blifvande värdebeloppet skulle beräknas uti
den tillgängliga delen af den bildade fonden. Den sålunda uppkomna
fondens hela belopp skulle fördelas mellan båda församlingarne i mån
af hvarderas folkmängd.

Herr Apotekare a. Estelle, att han hade samma önskningsmål i
förevarande som Herr Pastoratsadjunkten Larsson dock med det

tillägg, att den upplåttna jordens Kapitalvärde beräknas endast i det fall, att jorden kan i laglig ordning afsöndras till Holms socken. Herr Anders Olsson i Gerdserud att han för sin egen del var emot delning af fonden ifråga och ville behålla skolfrågan gemensam för båda socknarne; då han nu måste yttra sig å Holms sockens vägnar på grund af dess Kyrkostämmebeslut den 28 oktober 1891 så instämmer han i Pastoratsadjunkten Larssons yttrande i dess helhet.

Herr Ingenjör J. A. Gyllenhoff att som grund för delningen ifråga skulle det af Kommitterade upprättade och gemensamma Kyrkostämman den 24 november 1890 godkända förslag antagas, och ville för öfrigt åt Direktionen för Fryxell-Langensköldska Stiftelsen anförtro att efter bästa förstånd fördela tillgångarne och förmånerna mellan socknarne. Om den blifvande fondens delning skulle komma att grundas på socknarnes folkmängd, att härvid måtte göras en medelberäkning för de senaste 20 årens folkmängd.

Herr Folkskolläraren G. Bergman instämde med Herr Ingenjör Gyllenhoff, dock önskade han, att medelfolkmängden skulle beräknas för så många år tillbaka, som tillgängliga säkra uppgifter härom funnes att tillgå. Han önskade äfven att hänsyn måtte tagas dertill att folkmängden i Holms socken sedan järnvägarne derstädes blifvit byggda i större proportion ökats än tillförne.

Herr Anders Olsson ansåg att behovet af folkskoleundervisning icke minskats, utan i dess ställe ökats i mån som befolkningen, inom Holms socken ökats och erinrade att befolkningen i Gunnarsnäs socken minskats under de senare åren.

Folkskollärare Bergman ansåg att man bör ställa sig på Testator af Fryxell-Langensköldska Stiftelsens ståndpunkt i frågan, ty denne person kunde icke profetera att en så stor folkökning skulle uppstå i Holms socken, som nu egt rum sedan år 1878 till följd af järnvägsstationen i Mellerud derstädes; samt ville för sin del att fonden bör bestämmas så, att omnämnda hus beräknas till pris som de kostade i uppförande.

Herr Anders Olsson meddelande att i Gerdserud finnes ett skolhus med uthus, som kostat endast 6.000 kronor, hvadan Holms socken skulle blifva lidande om husen ifråga beräknas till pris hvad de kostade i ...